

Голові спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
доктору політичних наук, професору
кафедри політології
та державного управління
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Бурдяк Вірі Іванівні

Відгук

**офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю
Микити Сергійовича Дрогозюка, виконану на тему
«Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської
групи в умовах російсько-української війни» та подану на здобуття
наукового ступеню доктора філософії
в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 052 Політологія**

Актуальність теми дослідження. В умовах інтенсивних процесів глобалізаційного характеру розвиток країн Центрально-Східної Європи вже постсоціалістичної доби набував особливого характеру. Поставали надзвичайно актуальні питання – в яких напрямках повинні діяти нові політичні еліти формуючи зовнішню політику країн, до яких союзів приєднуватись, якими методами здійснювати внутрішні економічні реформи. Безумовно, в таких складних умовах трансформаційних перемін досліджуваного періоду, Польща, Чехословаччина, Угорщина, як країни засновниці Вишеградської групи, повинні були дотримуватись узгоджених позицій НАТО та ЄС щодо російсько-української війни. В той же час межуючи безпосередньо з Україною, жертвою агресії з боку росії, вони змушені були

визначити свої відносини не тільки з офіційним Києвом, але й з росією. Власне російсько-українська війна поляризувала стосунки між Польщею, Угорщиною, Чехією, Словаччиною¹ щодо України.

Актуальність теми зумовлена необхідністю глибокого розуміння внутрішньої динаміки Вишеградської четвірки (В4), де поруч із прикладами безпрецедентної солідарності ми спостерігаємо суттєві стратегічні розбіжності щодо санкційної політики та військової допомоги офіційному Києву.

У пропонованому дисертаційному дослідженні автор основну увагу приділив висвітленню відносин України з державами Вишеградської групи – Польщею, Чехією, Словаччиною та Угорщиною в умовах війни.

У контексті функціонування Вишеградської четвірки з дня заснування маємо підстави констатувати, що вона розглядалася як механізм узгодження позицій країн Центральної Європи в межах ЄС і НАТО та як регіональний партнер, що підтримував євроінтеграційний курс України. Однак розвиток подій, від анексії Криму до широкомасштабної агресії з боку Росії показав, що внутрішня єдність Вишеградського об'єднання в таких умовах мала свою межу. Поряд із послідовною підтримкою України з боку Польщі та Чехії, ми спостерігаємо суттєві розбіжності у підходах до санкційної політики, військової допомоги та оцінки довгострокової стратегії щодо Росії.

Автор цілком слушно наголошує, що внутрішньополітичні зміни в країнах В4 (зміна урядів, посилення популістських тенденцій, дискусії щодо енергетичної залежності від Росії), безпосередньо впливають на їхню зовнішньополітичну поведінку.

З хронологічними межами дослідження (2014-2025 рр.), які запропоновані автором можна погодитись. Вони дають нам можливість простежити зміни у позиціях держав В4 на різних етапах війни. У Вступі дисертант виокремлює та обґрунтовує зміст цих етапів.

¹ Чехословаччина припинила своє існування як єдина країна з 31 грудня 1992 р. на 1 січня 1993 р. внаслідок мирного процесу, який увійшов в історію як «Оksamитове розлучення».

Дисертант також наголошує, що країни Вишеградської групи як безпосередні сусіди України є важливою складовою частиною східного флангу НАТО. Їхня політика щодо війни має не лише двосторонній, а й ширший європейський вимір, оскільки впливає на санкційну політику ЄС, рішення у сфері їх розширення, обсяги військової допомоги та підходи до післявоєнної реконструкції як політичної, так і економічної, цього регіону. В умовах тривалого конфлікту та суттєвих економічних і енергетичних ризиків значення співробітництва України з країнами В4 у формуванні регіональної безпекової політики помітно зростатиме. Власне поєднання міжнародних і внутрішніх чинників зумовлює асиметрію позицій держав Вишеградської групи щодо України та російсько-української війни.

Попри наявність наукових досліджень присвячених окремим аспектам співпраці України з країнами В4 – Польщею, Чехією, Словаччиною чи Угорщиною, цілісний аналіз еволюції українсько-вишеградських відносин у 2014-2025 рр. залишається недостатньо розробленим. Більшість робіт зосереджені або на початковому етапі війни, або на подіях після 2022 року, що не дозволяє простежити повну динаміку трансформації регіональної політики. У такому вимірі та контексті актуальність теми дисертаційного дослідження Микити Дрогозюка «Особливості розвитку відносин України з країнами вишеградської групи в умовах російсько-української війни» не викликає сумніву.

Комплексний розгляд українсько-вишеградських відносин 2014-2025 рр. дає змогу дисертанту глибше зрозуміти логіку поведінки держав В4, чинники їхньої солідарності та розбіжностей, а також можливі напрями подальшої взаємодії в умовах тривалого конфлікту та змін у сфері безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Процес аналізу особливостей розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни, здійснений М. С. Дрогозюком, дав можливість сформулювати мету, яка полягає у проведенні комплексного порівняльного аналізу особливостей

еволюції відносин України з державами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. в умовах російсько-української війни, а також у виявленні внутрішніх і зовнішніх чинників, що зумовили трансформацію їхніх зовнішньополітичних стратегій щодо України (с.15).

Обрана автором логіка наукового пізнання визначила структуру дослідження та зумовила необхідність вирішення таких основних наукових **завдань**, по-перше, здійснити аналіз концептуальних підходів до дослідження субрегіональної співпраці та українсько-вишеградських відносин; по-друге, охарактеризувати позиції держав Вишеградської групи щодо України на початковому етапі війни у 2014-2015 рр. та дослідити розвиток відносин України з державами В4 у 2016-2021 рр. та виявити тенденції їхньої трансформації; по-третє, проаналізувати зміни в політиці держав Вишеградської групи після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році; по-четверте, визначити форми та масштаби підтримки України державами В4 у 2022-2025 рр.; по-п'яте, здійснити порівняльний аналіз політики Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини щодо України в умовах російсько-української війни та виявити чинники як їхньої консолідації, так і зовнішньополітичні зусилля офіційного Києва щодо нейтралізації можливих негативних складових у взаємостосунках з країнами В4. (с. 16)

Окреслюючи зміст методологічних підходів та теоретико-концептуальних основ дослідження проблем розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни, М. С. Дрогозюк здійснив аналіз сутності та змісту понять *вироблення політики, європейська інтеграція, європейська демократія, російсько-українська війна, гібридна війна, порушення прав людини в сучасній політичній науці*.

Автор також аргументовано підходить до визначення та деталізації методології дослідження, адекватної його предмету. Такий підхід дозволив Микиті Дрогозюку диференціювати методологічні виміри в дослідженні процесів розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни.

Можна погодитись з автором, що базовим методологічним орієнтиром є *системний підхід*, який дозволяє розглядати Вишеградську групу як субрегіональну підсистему міжнародних відносин, інтегровану в ширшу архітектуру європейської безпеки. У межах цього підходу українсько-вишеградські відносини аналізуються як елемент взаємодії між національним, субрегіональним та наднаціональним рівнями. Це дає змогу дисертанту врахувати як внутрішню логіку функціонування В4 і місце в цьому процесі України, так і вплив зовнішніх чинників, зокрема політики ЄС, НАТО (с.44).

У свою чергу *інституційний підхід* застосовується для дослідження механізмів координації позицій держав В4, функціонування формату В4+Україна, ролі Міжнародного Вишеградського фонду та участі держав групи в ухваленні рішень на рівні Європейського Союзу. Інституційний аналіз дозволяє дисертанту оцінити ступінь формалізації співпраці, рівень внутрішньої консолідації та ефективність субрегіональних механізмів у кризових умовах (с.44-45).

Неоліберальний інституціоналізм передбачає зосередження уваги саме на ролі міжнародних інституцій у координації політики. Це особливо важливо для дисертаційного дослідження в якому автор аналізує позиції країн В4 щодо санкцій проти Росії, військової допомоги Україні та енергетичної диверсифікації.

Важливою частиною методологічного обґрунтування концептуальних рамок дослідження є деталізація характеристики: - неореалістичного підходу, що використовується для пояснення змін зовнішньополітичної поведінки країн Вишеградської групи під впливом зростання безпекових загроз; - конструктивістського підходу, який застосовується для аналізу трансформації регіональної ідентичності Центральної Європи після 2014 року.

Дисертаційне дослідження також виграє від застосування автором теорії європейської інтеграції, яка дає змогу розглядати взаємодію України з країнами В4 у контексті багаторівневого управління ЄС та теорія демократичного транзиту. Вона використовується для інтерпретації

внутрішньополітичних процесів у країнах В4 та їх впливу на зовнішню політику (45-46).

Дисертант у дослідженні, цілком слушно наголошує, що методологічні рамки реалізуються через комплекс конкретних методів. Це, порівняльний метод, історичний метод. А також структурно-функціональний аналіз, контент-аналіз, дискурс-аналіз, інституційний аналіз, метод політичного прогнозування (47-49).

Варто наголосити, що робота не обмежується описом «бажаних» моделей поведінки, а фокусується на поясненні фактичної динаміки політики країн В4 під впливом структури загроз і внутрішньополітичних змін. Саме це дозволяє уникнути публіцистичності та зберегти аналітичний характер дослідження. Методологічна модель роботи вибудована за принципом переходу від загального до конкретного: від аналізу міжнародного середовища та теоретичних підходів – до дослідження конкретних форм співпраці України з країнами Вишеградської групи. Така логіка забезпечує внутрішню послідовність роботи та дозволяє інтегрувати теоретичні положення з емпіричним матеріалом. Поєднання кількісних і якісних методів сприяє комплексному охопленню предмета дослідження. Якісний аналіз домінує у вивченні політичних процесів, тоді як кількісні елементи використовуються для ілюстрації динаміки допомоги, санкційної активності та енергетичної залежності. Дослідження ґрунтується на принципах об'єктивності, наукової верифікації, системності, багатовимірності та компаративності. Враховується динамічність міжнародного середовища та необхідність критичного переосмислення джерел.

Серед основних обмежень слід зазначити часові рамки (2014-2025 рр.), динамічність війни та обмежений доступ до частини внутрішніх документів урядів. Крім того, оцінка сучасних процесів здійснюється в умовах їх незавершеності, що потребує обережності у формулюванні висновків. У подальшому дисертант розглядає українсько-вишеградські відносини як динамічний процес, що формується під впливом ситуації, яка має місце в

Україні, міжнародних безпекових змін, інституційної логіки Європейського Союзу та внутрішньополітичних факторів держав В4.

Подальша частина дослідження М. С. Дрогозюка спрямована на висвітленні зміни політики країн Вишеграду на початковому етапі російсько-української війни, яка виразно набула безпекового змісту. Автор правомірно наголошує, що події 2014-2015 років стали структурним зламом у регіональній безпековій архітектурі. Україна перестала розглядатися виключно як об'єкт політики розширення ЄС і набула статусу ключового чинника стабільності Центрально-Східної Європи (с. 129).

Особливої наукової ваги набуває та частина дисертаційної роботи, в якій автор аналізує трансформаційні процеси політичних курсів країн Вишеградської четвірки в контексті широкомасштабного вторгнення росії та місця в них, власне України. Цілком правомірно дисертант наголошує, що війна актуалізувала різну глибину сек'юритизації російської загрози. Польща та Чехія розглядали агресію проти України як безпосередній виклик регіональній безпеці. Словаччина у 2022 році продемонструвала подібну мобілізацію, однак внутрішньополітичні зміни 2023 року спричинили корекцію її курсу. Угорщина послідовно дотримувалася моделі обмеженої участі, наголошуючи на захисті національних економічних інтересів та мінімізації військового залучення (с.183-184). У цьому процесі саме гуманітарний і військово-технічний виміри підтримки стали ключовими індикаторами реальної солідарності.

У загальному маємо підстави констатувати, що криза регіональної солідарності у Вишеградській групі набула характеру функціональної трансформації, а не розпаду об'єднання частини країн ЦСЄ. (с. 184)

У цілому по роботі зроблені аргументовані висновки. Дисертант досягнув поставленої мети дослідження, а саме ним було здійснено комплексний порівняльний аналіз еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. та виявлено чинники трансформації їхніх зовнішньополітичних стратегій. Досягнення мети стало результатом

виконання поставлених наукових завдань. Про це свідчать проаналізовані нами розділи роботи.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.
Достовірність отриманих результатів дослідження була забезпечена використанням сукупності методологічних підходів та методів дослідження сучасної політичної науки. Визначений та обґрунтований набір методів дослідження був застосований М. С. Дрогозюком для аналізу верифікованої інформації, що відображає характеристики розвитку стосунків між Україною та країнами В4 в умовах російсько-української війни.

Вивчення тексту кваліфікаційної наукової праці Микити Дрогозюка засвідчує наявність у викладених в ній положеннях, висновках та рекомендаціях наукової новизни. Автор наголошує, що рецензована нами робота є «однією з перших у вітчизняній політичній науці комплексних спроб порівняльного аналізу еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. в умовах російсько-української війни. З урахуванням регіональної специфіки, внутрішньополітичних трансформацій у країнах В4, відмінностей їхніх зовнішньополітичних орієнтирів та структурних змін у системі європейської безпеки у роботі цілісно проаналізовано трансформацію політики Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини щодо України в умовах затяжної геополітичної кризи» (с.18).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.
Основні результати здійсненого М. С. Дрогозюком дослідження, його положення, висновки та практичні рекомендації опубліковані у 5 одноосібних наукових публікаціях у наукових фахових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 5 – засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Вимоги щодо кількості, обсягу та змісту наукових публікацій, необхідних для захисту кваліфікаційної наукової праці для здобуття наукового ступеня доктора філософії М.С. Дрогозюком дотримані. Аналіз рукопису кваліфікаційної наукової праці та наукових публікацій вказує на відповідність публікацій основним положенням дисертації.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Використовуючи ідеї, розробки, твердження, емпіричні дані та результати досліджень інших науковців у своїй дисертації, М. С. Дрогозюком здійснює посилання на відповідні джерела інформації. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, інших порушень академічної доброчесності, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання автором дослідження, результати якого викладені у кваліфікаційній науковій праці. Дисертація М. С. Дрогозюка, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає встановленим вимогам до змісту та оформлення академічних текстів. Вона написана доступною для розуміння її положень мовою, позначена логікою викладу результатів дослідження, доказовістю висновків та рекомендацій.

Теоретичне та практичне значення результатів і висновків дисертації, пропозиції щодо їх використання. Теоретичне значення основних положень, результатів та висновків дисертації полягає в тому, що вони можуть бути використані: в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з міжнародних відносин, політичної науки та європейських студій. Висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації, також можуть бути використані для подальшого наукового вивчення предмету дослідження.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для формування регіональних напрямів зовнішньої політики України в умовах тривалої війни та трансформації європейської безпеки. Отримані висновки можуть бути застосовані у діяльності Міністерства закордонних справ України, профільних комітетів Верховної Ради України, органів державної влади та дипломатичних установ при виробленні стратегій співпраці з державами Центральної Європи. Результати роботи також можуть бути враховані при розробці ініціатив у межах форматів В4+Україна, Тримор'я, ЄС і НАТО, та у процесі підготовки аналітичних матеріалів щодо регіональної безпеки, санкційної політики та післявоєнної реконструкції.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Відзначаючи належний рівень концептуального осмислення проблеми особливостей розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах російсько-української війни та позитивно оцінюючи результати і висновки здійсненого М. С. Дрогозюком наукового дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

По-перше, фокусуючи свою дослідницьку увагу на проведенні комплексного порівняльного аналізу особливостей еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. в умовах російсько-української війни, позиції країн Вишеградської групи щодо України на початковому етапі війни у 2014-2015 рр. автор дещо зміщує акценти власне на формуванні саме позицій країнами Вишеграду. Україна фігурує як об'єкт агресії. У даному контексті дисертанту варто було би посилити характеристику зовнішньополітичної активності саме України, враховуючи тему дисертаційного дослідження.

По-друге, означаючи наукову новизну проведеного дослідження, М.С. Дрогозюк зазначає, що «Дисертаційна робота є однією з перших у вітчизняній політичній науці комплексних спроб порівняльного аналізу еволюції відносин України з країнами Вишеградської групи у 2014-2025 рр. в умовах російсько-української війни» (с.18). Не заперечуючи цей аргумент щодо проведеного дослідження, на нашу думку варто було би посилити позицію саме України у розвитку стосунків.

По-третє, для тексту дослідження є характерними поодинокі диспропорції у висвітленні окремих аспектів предмету дослідження. Насамперед, це характерне для Розділу 2.

Однак, зазначені недоліки суттєво не впливають на належний рівень здійсненого М. С. Дрогозюком дослідження. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія, виконана Микитом Сергійовичем Дрогозюком, на тему «Особливості розвитку відносин України з країнами Вишеградської групи в умовах

російсько-української війни» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке характеризується актуальністю, науковою новизною, має теоретичне та практичне значення, що відображено в наукових публікаціях автора. Кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.03.2024 р.), «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759), тому її автор Дрогозюк Микита Сергійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

Офіційний опонент:

Доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Навчально-Наукового інституту міжнародних
відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

«01» червня 2026 року

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ

ПІДПИС ЗАСВІАЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
2026 р.

